

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalnej Strategii Rozwoju

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej

na lata 2015-2023

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się z w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem, a październikiem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na obszarze oddziaływania LSR w 2021 roku mieszkało 36 344 osób, o 4,6% mniej (1 751 osób) niż w 2015 roku. Spadek liczby ludności dotyczył wszystkich gmin obszaru LGD: największy, - 7,5%, zanotowano w gminie Płoniawy-Bramura.
- Na obszarze LGD udział ludności w wieku produkcyjnym jest nieznacznie wyższy niż w województwie (59% w porównaniu do 58%), choć jest gmina o wskaźniku wyraźnie wyższym (Młynarze).
- Przy jednoczesnym wzroście liczebności ludności w wieku poprodukcyjnym rośnie współczynnik obciążenia demograficznego całego obszaru LGD.
- Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności wzrosła od 2015 roku o 15%, a liczba podmiotów w przeliczeniu na tysiąc osób w wieku produkcyjnym w tym samym czasie o 19% (są to wskaźniki niższe niż w całym województwie mazowieckim)
- Do roku 2019 liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD spadła w porównaniu z rokiem 2015 o 25%. W okresie pandemii spadek liczby bezrobotnych został zahamowany.
- W ciągu ostatnich pięciu lat liczba gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną na obszarze LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej spadła o jedną trzecią (nieco szybciej niż w województwie mazowieckim, gdzie spadek wyniósł 30%)
- W obszarze oddziaływania LGD przybywa fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W okresie 2015 – 2020 nastąpił 11% wzrost wskaźnika liczby NGO na 10 tys. mieszkańców.
- Zdecydowana większość mieszkańców (68%) uważa, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w tym 10% zgadza się zdecydowanie.
- 63% ankietowanych zauważyło, że w ostatnich latach, od 2016, warunki życia w gminie poprawiły się. Co czwarty z badanych jest przeciwnego zdania, a 10% uważa, że trochę się poprawiły, a trochę nie poprawiły.
- Mieszkańcy gmin oceniają swoje najbliższe otoczenie w kategorii „przeciętności”. Gminy stosunkowo najlepiej oceniono pod względem infrastruktury drogowej, sportowej i rekreacyjnej. Najwięcej negatywnych opinii dotyczy możliwości zatrudnienia poza rolnictwem.
- 17% badanych rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Najważniejszym powodem jest brak perspektyw zawodowych.
- 59% mieszkańców korzystała z infrastruktury sfinansowanej ze środków unijnych, w tym 14% przyznaje, że korzysta często. 60% badanych potwierdza, że korzystało ze szkoleń, festynów, spotkań finansowanych ze środków unijnych.

- Osoby, które chciałyby przeznaczyć dodatkowe środki finansowe na potrzeby gminy wybrały wsparcie przedsiębiorczości i zwiększenie miejsc pracy. Dopiero na 3 miejscu znalazła się infrastruktura drogowa.
- Lokalna Grupa Działania Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej jest bardzo dobrze rozpoznawaną organizacją. 76% mieszkańców regionu deklaruje, że zna Stowarzyszenie.
- Biuro LGD zostało ocenione bardzo wysoko. 88% beneficjentów i wnioskodawców, którzy odpowiadali na ankietę wystawiło ocenę bardzo wysoką, a kolejne 12% oceniło Biuro dobrze. Nikt nie ocenił Biura negatywnie.
- Ogólna ocena poszczególnych obszarów funkcjonowania Biura wypadła bardzo jednoznacznie. Wszystkie wymiary funkcjonowania biura zostały ocenione w kategoriach maksymalnie pozytywnych.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	20
5.1.	Funkcjonowanie LGD.....	29
5.2.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	36
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	40
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	46
8.	Spis tabel i wykresów	48
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	50
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	50
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	50
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	51
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	54
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	63

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**.

Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analitycznej:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?
- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo

tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doborem próby, który jest faktycznie doborem przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 102 osoby.

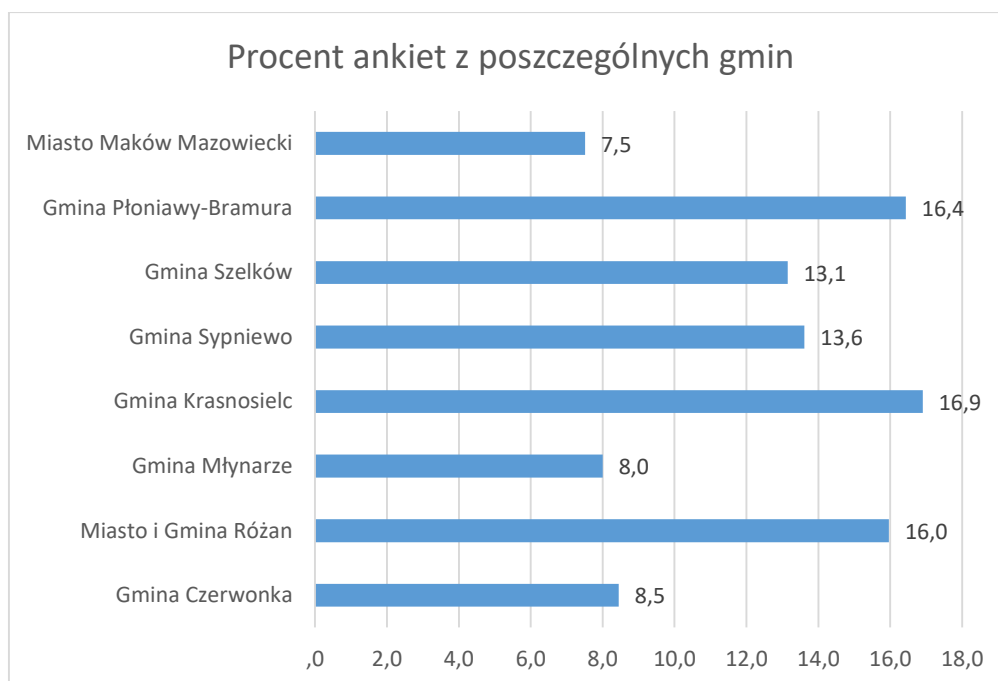
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 608 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 278 ankiet.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane

- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękojmię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Ludność

Obszar LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej zamieszkiwało w 2021 roku niespełna 36,5 tysiąca osób, co stanowi 0,7% populacji województwa mazowieckiego. W ciągu ostatnich sześciu lat populacja obszaru LGD zmniejszyła się łącznie o 4,6%, podczas gdy w tym samym czasie liczba ludności w całym województwie nieznacznie wzrosła (+1,3%). Spadek liczby ludności dotyczył wszystkich gmin obszaru LGD: największy, - 7,5%, zanotowano w gminie Płoniawy-Bramura, najmniejszy, -1,8%, gminy miejsko-wiejskiej Różan. Jedyną grupą wiekową, której liczebność wzrasta, jest ludność w wieku poprodukcyjnym (największy wzrost dotyczy gmin miejskiej Maków Mazowiecki, miejsko-wiejskiej Różan oraz wiejskiej Sypniewo). Największy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym dotknął Maków Mazowiecki (-10%), a dla całego obszaru LGD wyniósł średnio -6,7% i w żadnej z gmin obszaru nie odnotowano wzrostu, podczas gdy ten segment populacji w skali województwa przyrasta.

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	5 349 114	5 365 898	5 384 617	5 403 412	5 423 168	5 425 028	5 419 721
Czerwonka	2 698	2 685	2 682	2 640	2 647	2 632	2 610
Krasnosielc	6 484	6 486	6 440	6 426	6 352	6 283	6 217
Młynarze	1 767	1 755	1 761	1 761	1 742	1 734	1 694
Płoniawy-Bramura	5 583	5 558	5 464	5 381	5 336	5 244	5 167
Sypniewo	3 384	3 355	3 346	3 314	3 248	3 228	3 180
Szelków	3 711	3 704	3 704	3 675	3 624	3 634	3 606
Różan	4 462	4 449	4 446	4 420	4 418	4 400	4 381
Maków Mazowiecki	10 006	9 930	9 860	9 787	9 711	9 575	9 489
Suma obszaru LGD	38 095	37 922	37 703	37 404	37 078	36 730	36 344

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Największy spadek populacji nastąpił w grupie osób w wieku produkcyjnym – na obszarze gmin LGD wyniósł on aż 8,1%, przy czym znów największy spadek zanotowały gminy Maków Mazowiecki i Sypniewo oraz w gminie Płoniawy-Bramura. Przy jednoczesnym wzroście liczebności ludności w wieku poprodukcyjnym rośnie współczynnik obciążenia demograficznego całego obszaru LGD. Należy jednak zauważyć, że wciąż w kilku gminach udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem jest wyższy niż 60%, przy wojewódzkiej średniej 58%.

Tabela 2. *Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem.*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	61%	61%	60%	60%	59%	59%	58%
Czerwonka	62%	62%	62%	62%	62%	62%	61%
Krasnosielc	61%	61%	61%	61%	60%	61%	60%
Młynarze	62%	62%	61%	61%	61%	61%	62%
Płoniawy-Bramura	63%	63%	63%	63%	62%	61%	61%
Sypniewo	62%	62%	61%	61%	60%	60%	59%
Szelków	60%	60%	59%	60%	59%	59%	59%
Różan	62%	61%	61%	59%	59%	58%	58%
Maków Mazowiecki	61%	60%	59%	59%	58%	58%	57%
Średnia obszaru LGD	62%	61%	61%	60%	60%	60%	59%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Przedsiębiorczość

Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej był wpisany jako jeden z celów Lokalnej Strategii Rozwoju – i wskaźniki dotyczące liczby działających w regionie przedsiębiorstw rzeczywiście rosną. Rosną jednak nieco wolniej niż na całym obszarze województwa mazowieckiego. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tysięcy ludności wzrosła od 2015 roku o 15%, a liczba podmiotów w przeliczeniu na tysiąc osób w wieku produkcyjnym w tym samym czasie o 19% (w województwie, oba wskaźniki wzrosły odpowiednio o 20 i 26%). Wiejski i głównie rolniczy charakter obszaru LGD powoduje, że w większości gmin oba te wskaźniki pozostają znacznie poniżej średnich wojewódzkich. Na uwagę zasługuje rozwój, jaki nastąpił w gminie Czerwonka, gdzie parametry przedsiębiorczości wzrosły w ciągu sześciu lat o ponad 35%, najszybciej w regionie.

Tabela 3. *Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.*

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	1 432	1 469	1 503	1 511	1 576	1 636	1 712
Czerwonka	549	574	570	633	661	718	743
Krasnosielc	728	725	725	730	760	794	819
Młynarze	747	752	761	761	809	859	885
Płoniawy-Bramura	697	718	706	706	740	768	809
Sypniewo	653	689	681	700	736	753	789
Szelków	760	791	772	795	803	828	846

Różan	887	895	873	885	917	939	959
Maków Mazowiecki	1 181	1 202	1 215	1 214	1 229	1 265	1 279
Średnia dla obszaru LGD	775	793	788	803	832	866	891

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 4. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	233	242	250	254	267	279	294
Czerwonka	89	92	92	102	107	116	121
Krasnosielc	119	119	119	120	126	131	136
Młynarze	120	122	124	124	133	141	144
Płoniawy-Bramura	111	114	113	113	120	125	132
Sypniewo	105	111	111	115	123	126	134
Szelków	126	132	130	134	135	139	143
Różan	144	146	144	149	156	162	165
Maków Mazowiecki	194	199	205	207	212	219	224
Średnia dla obszaru LGD	126	129	130	133	139	145	150

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W ciągu ostatnich sześciu lat na obszarze LGD rejestrowano przeciętnie 111 nowych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców rocznie. w 2021 roku to wciąż ponad dwukrotnie mniej niż w całym województwie mazowieckim. Najwięcej nowych rejestracji w ciągu całego sześciolatniego okresu ma miejsce w gminach Maków Mazowiecki i Różan (miasto i gmina miejsko-wiejska), najmniej w gminach Płoniawy- Bramura i Sypniewo. Rok 2021 był rokiem zahamowania tempa powstawania nowych firm w sześciu z ośmiu gmin obszaru.

Tabela 5. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	208	208	207	225	221	195	224
Czerwonka	78	96	72	147	80	135	118
Krasnosielc	109	94	86	105	117	100	91
Młynarze	136	83	102	102	141	114	86
Płoniawy-Bramura	68	106	79	86	112	81	127
Sypniewo	81	134	88	84	87	103	106
Szelków	147	90	86	151	83	88	80
Różan	142	125	130	148	139	145	126
Maków Mazowiecki	182	152	157	157	114	118	104
Średnia dla obszaru LGD	118	110	100	123	109	111	105

Rynek pracy

Do roku 2019 liczba zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD spadła w porównaniu z rokiem 2015 o 25%. Pierwszy rok pandemii przyniósł wzrost bezrobocia w stosunku do roku poprzedniego w całym województwie mazowieckim, w obszarze LGD liczba zarejestrowanych bezrobotnych również nieco wzrosła, ale o ile w województwie w 2021 roku trend globalny się odwrócił, to w obszarze LGD nastąpiła tylko nieznaczna poprawa. Stało się tak głównie ze względu na gminy Maków Mazowiecki i Różan.

Większość osób bezrobotnych na obszarze LGD stanowią mężczyźni (53%), w jednej z gmin w 2021 roku było to nawet 60% (Sypniewo). Za wzrostem bezrobocia w 2020 roku stoi właśnie rosnąca liczba zarejestrowanych jako bezrobotni mężczyzn.

Ogółem na obszarze LGD w roku 2021 stopa bezrobocia wyniosła ponad 11%, tylko w jednej gminie pozostając poniżej poziomu 10% (Młynarze)

Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	216 527	188 910	154 068	136 545	123 208	146 375	129 248
Czerwonka	218	219	223	193	177	175	184
Krasnosielc	596	541	516	483	427	446	439
Młynarze	148	140	130	104	97	102	96
Płoniawy-Bramura	511	494	445	405	365	377	359
Sypniewo	235	218	206	169	177	201	196
Szelków	284	278	279	255	242	248	252
Różan	439	407	348	290	298	291	302
Maków Mazowiecki	816	757	759	636	613	655	655
Suma z obszaru LGD	3 247	3 054	2 906	2 535	2 396	2 495	2 483

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w procentach)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	6,6	5,8	4,8	4,2	3,9	4,6	4,1
Czerwonka	13,1	13,1	13,4	11,8	10,9	10,8	11,5
Krasnosielc	15,1	13,7	13,1	12,4	11,1	11,7	11,7
Młynarze	13,4	12,9	12,1	9,6	9,1	9,6	9,2
Płoniawy-Bramura	14,5	14,1	13,0	12,0	11,0	11,7	11,4

Sypniewo	11,1	10,5	10,0	8,4	9,1	10,4	10,4
Szelków	12,7	12,5	12,7	11,7	11,2	11,5	11,8
Różan	15,9	14,9	12,9	11,0	11,5	11,4	11,8
Maków Mazowiecki	13,4	12,6	13,0	11,1	10,9	11,9	12,1
Średnia z obszaru LGD	13,7	13,0	12,5	11,0	10,6	11,1	11,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Sektor społeczny

Aktywność społeczna obywateli obszaru LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej wyrażona w liczbie stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców wzrosła w sześciu z ośmiu gmin. Wyjątkami są tu gminy Maków Mazowiecki i Różan, co oznacza, że sektor społeczny umacnia się na terenach stricte wiejskich obszaru działania stowarzyszenia. Najaktywniejsi w sektorze społecznym są, tradycyjnie od 2015 roku, mieszkańcy gminy Młynarze, największy procentowo wzrost nastąpił w gminie Sypniewo (+25%).

Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.

0							
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	43	46	48	44	46	48	50
Czerwonka	33	34	34	38	42	42	38
Krasnosielc	29	31	33	33	33	33	34
Młynarze	40	40	40	40	46	46	47
Płoniawy-Bramura	34	36	38	35	37	40	41
Sypniewo	33	36	39	39	40	40	41
Szelków	32	35	35	35	36	36	39
Różan	34	34	36	29	29	30	30
Maków Mazowiecki	35	37	38	33	34	34	34
Średnia z obszaru LGD	34	35	37	35	37	38	38

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Pomoc społeczna

W ciągu ostatnich pięciu lat liczba gospodarstw domowych objętych pomocą społeczną na obszarze LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej spadła o jedną trzecią (nieco szybciej niż w województwie mazowieckim, gdzie spadek wyniósł 30%). Wciąż jednak na obszarze LGD z pomocy środowiskowej korzysta prawie trzykrotnie więcej osób niż w całym województwie. Najgorzej pod tym względem sytuacja przedstawia się w gminach Czerwonka i Krasnosielc, gdzie pomocą objętych być wciąż musi ponad 10% gospodarstw domowych, a przede wszystkim w miejsko-wiejskiej gminie Różan, gdzie jest to aż 15% rodzin. O ile jednak w gminie

Czerwonka udało się zjawisko to zredukować od roku 2015 o 50%, to w pozostałych dwóch spadek następuje wolniej. Najlepiej sytuacja wygląda w gminie Sypniewo.

Tabela 9. Beneficjanci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
MAZOWIECKIE	604	550	485	436	386	345
Czerwonka	2 055	1 855	1 501	1 357	1 293	1 039
Krasnosielc	1 858	1 695	1 463	1 407	1 338	1 250
Młynarze	1 364	1 389	1 222	1 052	931	855
Płoniawy-Bramura	1 278	1 097	965	904	845	720
Sypniewo	962	899	783	739	581	452
Szelków	1 071	841	879	817	957	785
Różan	2 638	2 329	2 282	2 118	1 861	1 529
Maków Mazowiecki	1 154	1 106	1 027	1 042	860	847
Średnia z obszaru LGD	1 548	1 401	1 265	1 180	1 083	935

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (w procentach).

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
MAZOWIECKIE	6,0	5,5	4,8	4,4	3,9	3,5
Czerwonka	20,6	18,5	15,0	13,6	12,9	10,4
Krasnosielc	18,6	17,0	14,6	14,1	13,4	12,5
Młynarze	13,6	13,9	12,2	10,5	9,3	8,5
Płoniawy-Bramura	12,8	11,0	9,6	9,0	8,4	7,2
Sypniewo	9,6	9,0	7,8	7,4	5,8	4,5
Szelków	10,7	8,4	8,8	8,2	9,6	7,8
Różan	26,4	23,3	22,8	21,2	18,6	15,3
Maków Mazowiecki	11,5	11,1	10,3	10,4	8,6	8,5
Średnia z obszaru LGD	15,5	14,0	12,6	11,8	10,8	9,3

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba rodzin otrzymujących zasiłek na dzieci na obszarze LGD zmalała w ciągu pięciu lat o 27%: w roku 2020 takich rodzin było na całym obszarze 1494. Najszybsze tempo spadku liczby wypłacanych zasiłków miało miejsce w gminie Różan i Krasnosielc (odpowiednio 35% i 30%). Wciąż jednak, mimo szybszej niż w województwie mazowieckim dynamiki spadku ogółem w obszarze LGD zasiłkiem objętych jest ponad 42% dzieci w wieku do lat 17 (podczas gdy średnia wojewódzka wynosi niespełna 19%), a w gminach Krasnosielc i Czerwonka zasięg pomocy przekracza 50% liczby dzieci w tym wieku. Najlepiej pod tym względem przedstawia się sytuacja w Makowie Mazowieckim.

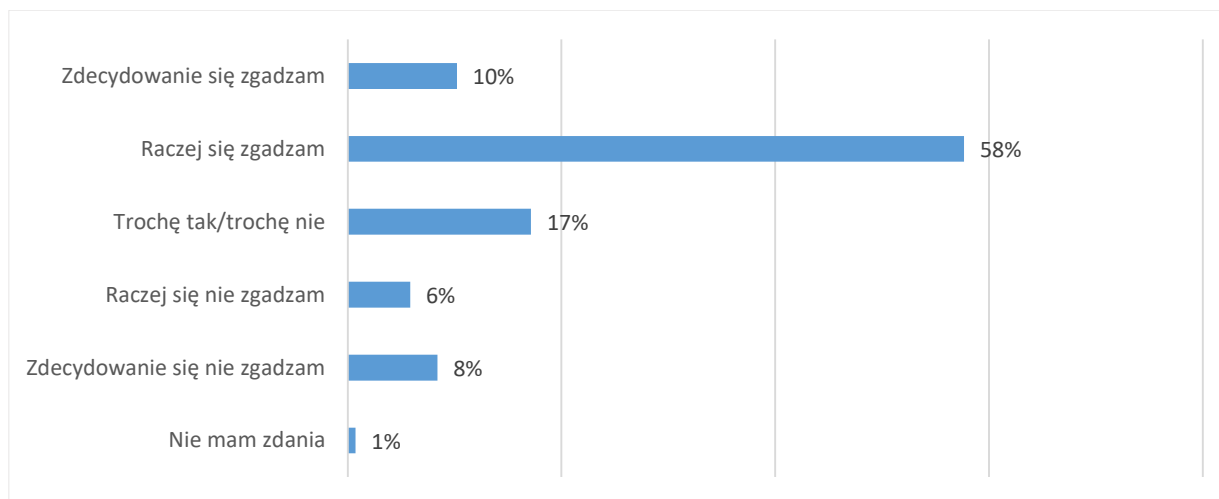
Tabela 11. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (w procentach).

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
MAZOWIECKIE	22,9	25,1	24,9	24,9	22,6	18,9
Czerwonka	63,0	71,0	71,7	63,4	59,2	52,4
Krasnosielc	67,0	70,2	66,3	61,6	57,4	56,5
Młynarze	56,5	59,6	57,3	55,0	49,3	48,0
Płoniawy-Bramura	46,7	50,2	50,0	50,2	46,6	42,1
Sypniewo	44,8	53,0	51,2	45,7	41,1	37,9
Szelków	48,8	51,3	50,1	51,8	47,6	38,9
Różan	49,8	50,2	45,2	42,7	35,9	33,2
Maków Mazowiecki	33,5	35,6	34,1	33,3	31,9	30,1
Średnia z obszaru LGD	51,3	55,1	53,2	50,5	46,1	42,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

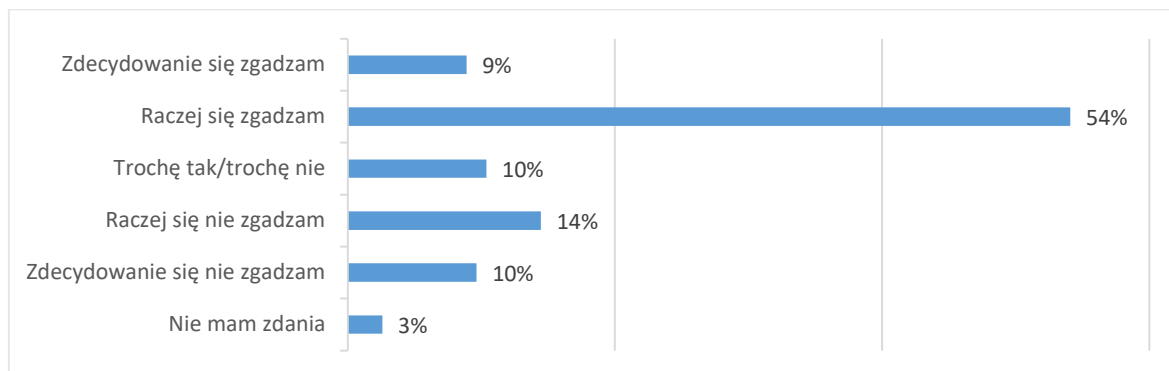
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Źródło: badania własne

68% mieszkańców gmin obszaru LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej uważa, że ich miejsce zamieszkania jest dobrym miejscem do życia, kolejnych 17% zgadza się z tym stwierdzeniem z pewnymi zastrzeżeniami.

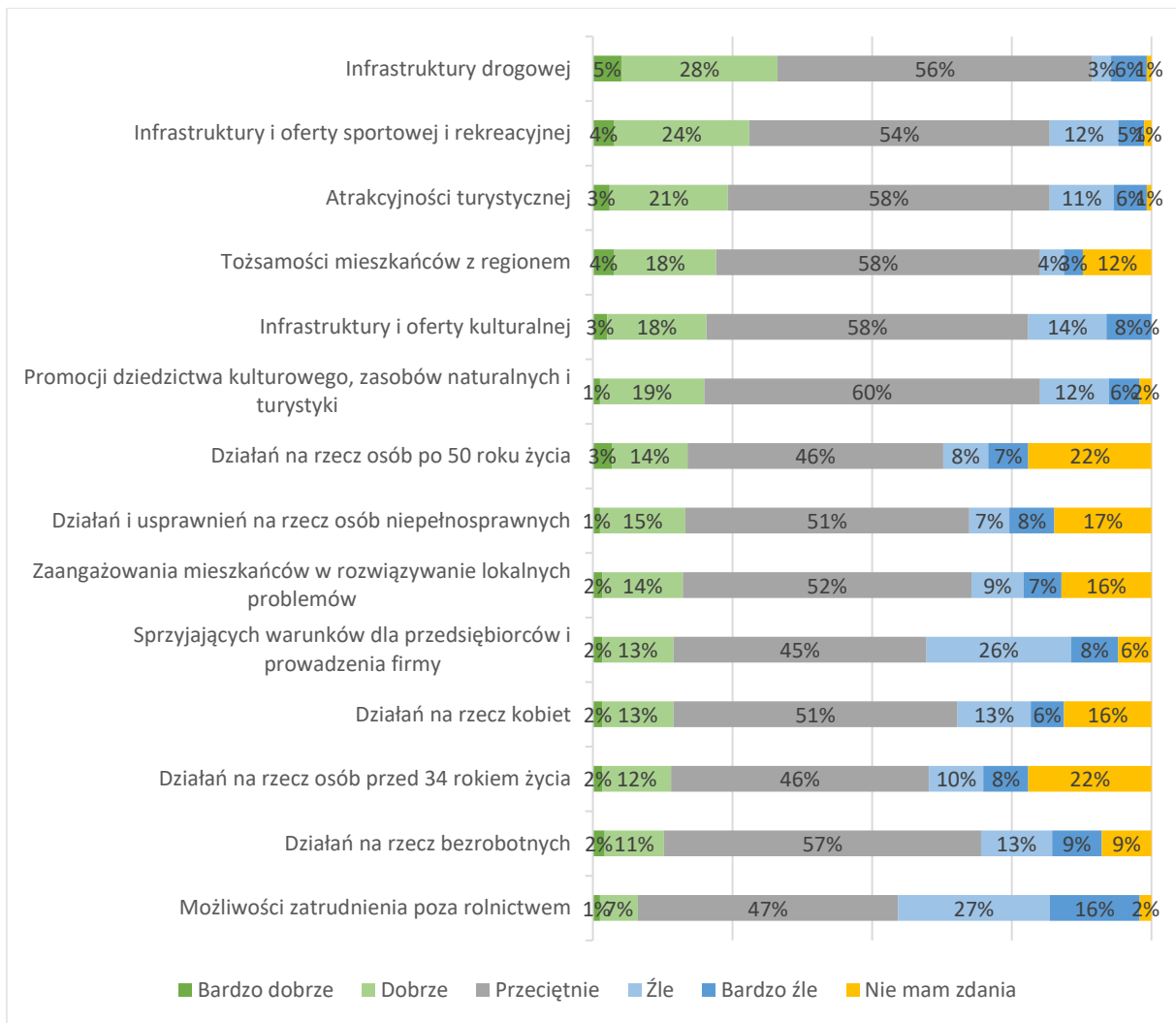
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Źródło: badania własne

Jednocześnie 63% mieszkańców zauważa pozytywne zmiany, jakie miały miejsce w ich otoczeniu w ciągu ostatnich sześciu lat, czyli od momentu przystąpienia do realizacji celów Lokalnej Strategii Rozwoju. Tych spośród badanych, którzy zmian na lepsze w swoich gminach nie zauważają, jest niespełna jedna czwarta.

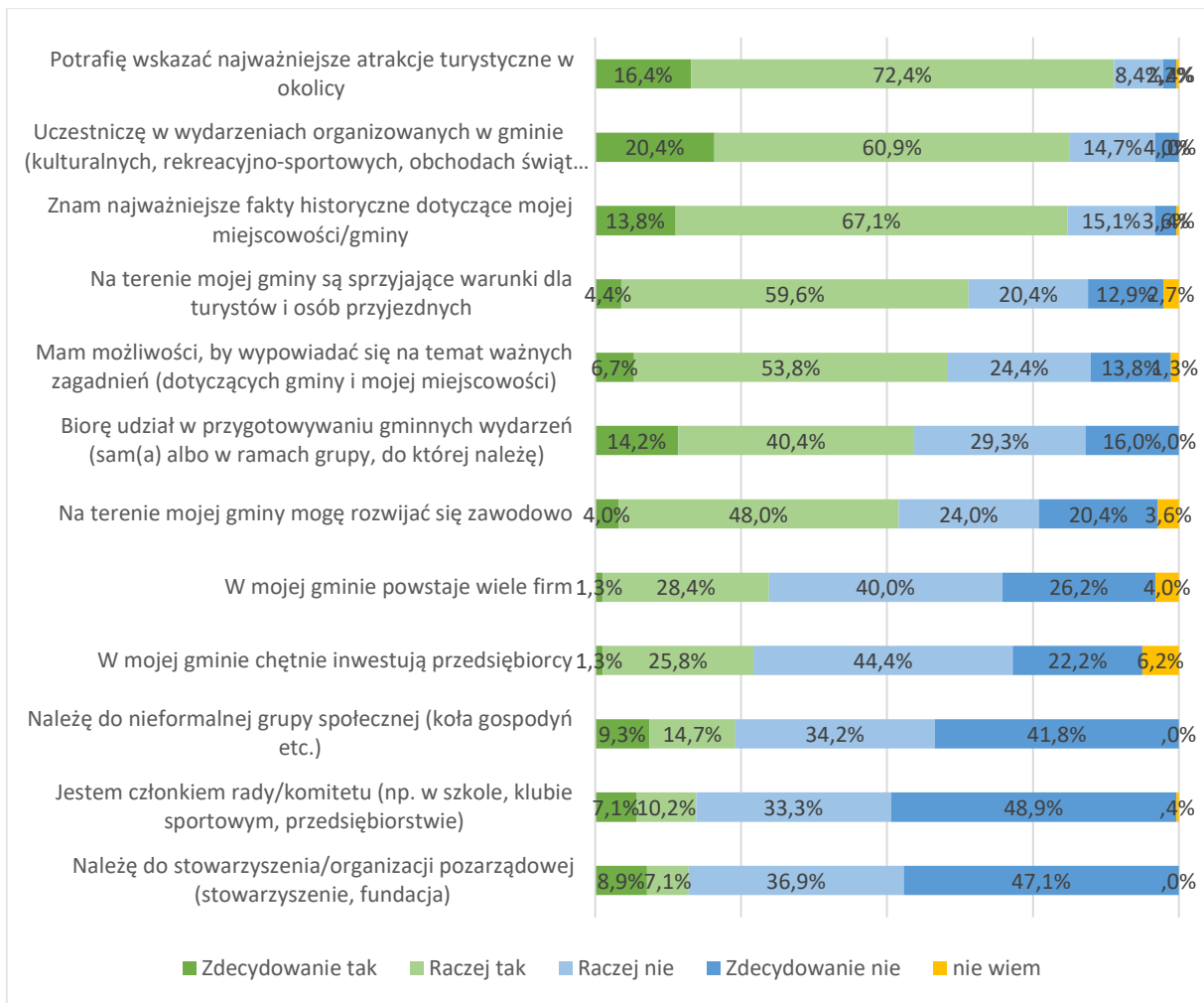
Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Źródło: badania własne

Na poszczególnych wymiarach badani mieszkańcy oceniają swoje gminy jednak dość przeciętnie (taka ocena dominuje na większości wymiarów). Wciąż najwięcej negatywnych ocen dotyczy możliwości zatrudnienia poza rolnictwem w rejonie, a także warunki, jakie mają na miejscu przedsiębiorcy, by móc z sukcesem rozwijać swoją działalność. Najlepiej swoje gminy oceniają badani mieszkańcy pod względem infrastruktury drogowej i sportowo-rekreacyjnej, a także atrakcyjność własnego regionu i własne poczucie tożsamości lokalnej.

Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

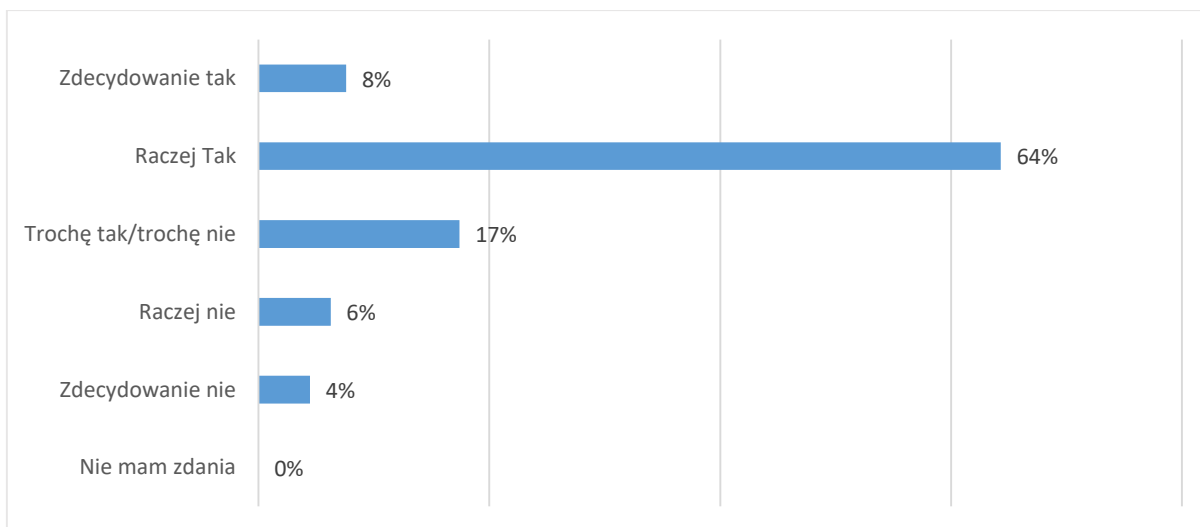

Źródło: badania własne

Mieszkańcy obszaru LGD niezbyt licznie uczestniczą w działalności społecznej w sposób sformalizowany – niewielu z nich deklaruje przynależność do organizacji trzeciego sektora, nieformalnych stowarzyszeń czy ciał nadzorujących taką działalność. Bardzo chętnie jednak uczestniczą, a także angażują się w przygotowanie wydarzeń organizowanych na terenie swoich gmin i dostrzegają możliwości wypowiedzenia się w sprawach lokalnych. Niezbyt dobrze oceniony został w badaniu klimat sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości.

Bardzo wysoko jednak oceniają badani potencjał turystyczny swojego regionu oraz własną wiedzę na temat historii i atrakcji.

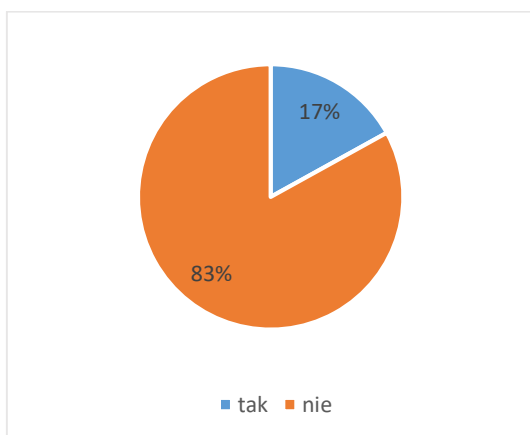
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

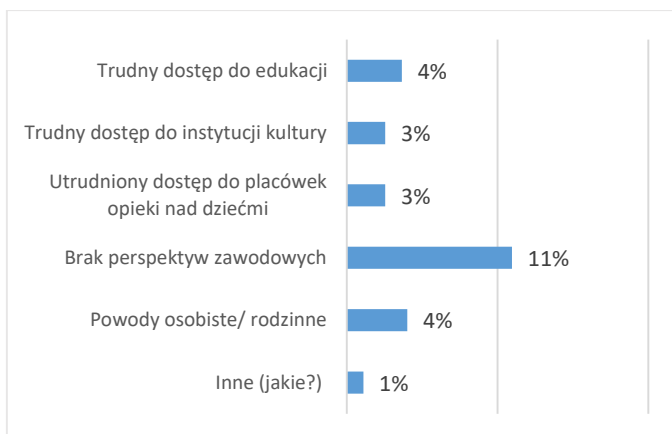
72% badanych mieszkańców jest zadowolonych z warunków życia w swojej gminie – tylko 10% ocenia je źle.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

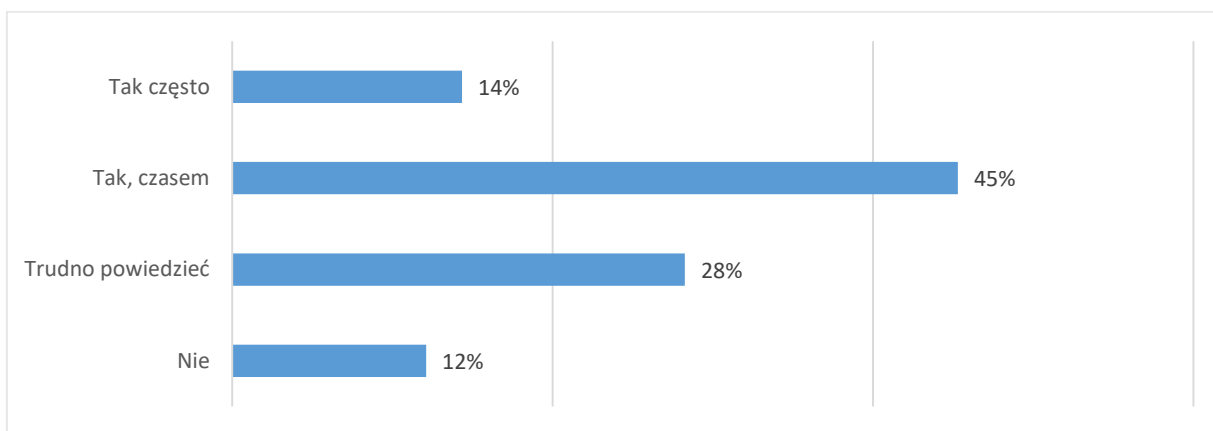
Wykres 8. Jakie są powody?

Źródło: badania własne

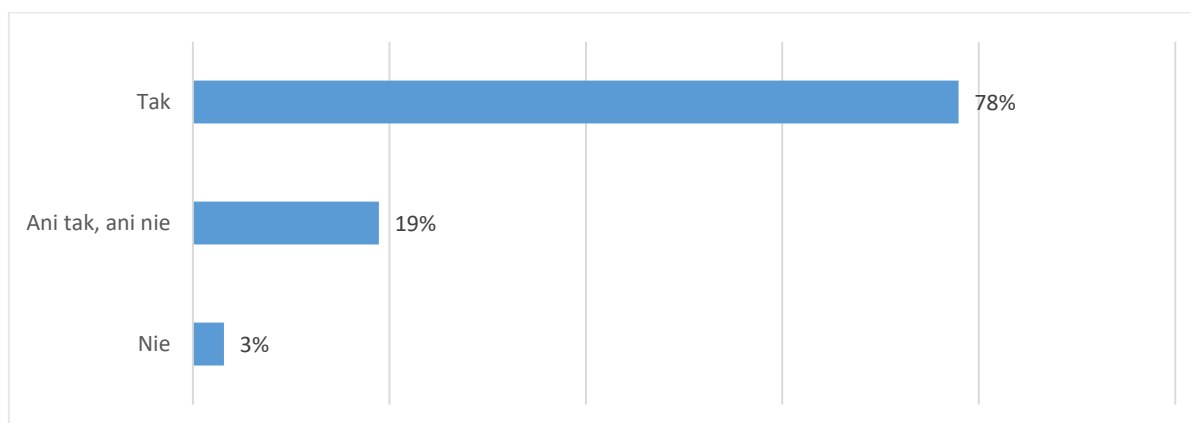
Jednak 17% badanych rozważa możliwość zmiany miejsca zamieszkania, i stanowcza większość z nich jako powód takiej decyzji podaje brak perspektyw dla siebie na lokalnym rynku pracy.

Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, poczynwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

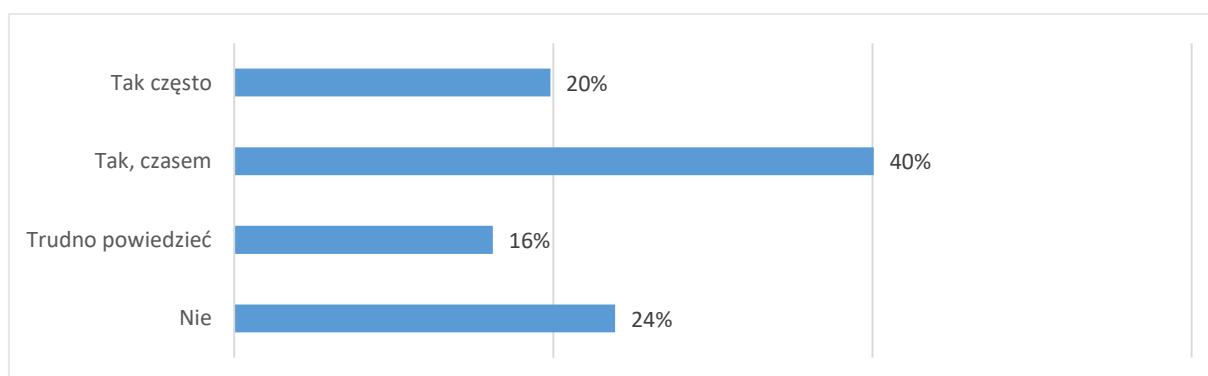
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

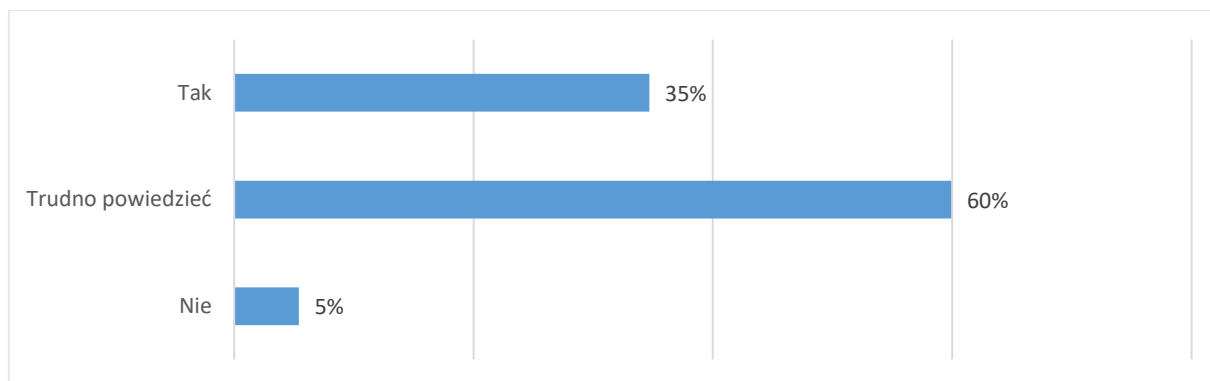
Niemal 60% badanych deklaruje korzystanie z obiektów infrastruktury wybudowanych w ostatnich latach przy udziale funduszy unijnych, a prawie 80% z nich uważa, że tego typu inwestycje są atrakcyjne dla lokalnej społeczności.

Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło: badania własne

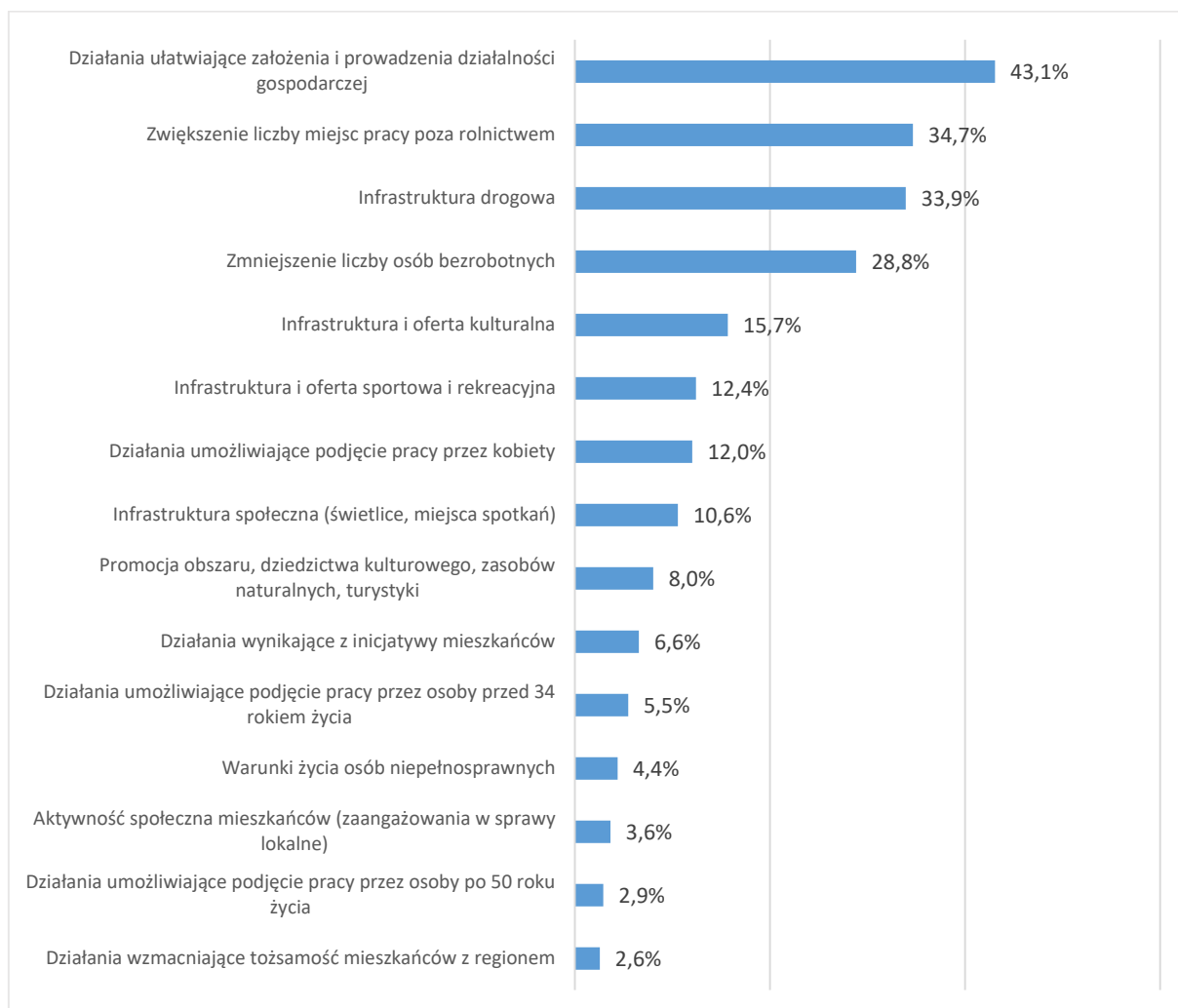
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Również 60% mieszkańców skorzystało w ostatnich latach z wydarzeń organizowanych na terenie swojej gminy, finansowanych ze środków UE. Jednak taki sam odsetek badanych ma wątpliwości, czy szkolenia, spotkania i inne aktywności społeczne cieszą się zainteresowaniem współmieszkańców.

Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

Źródło: badania własne

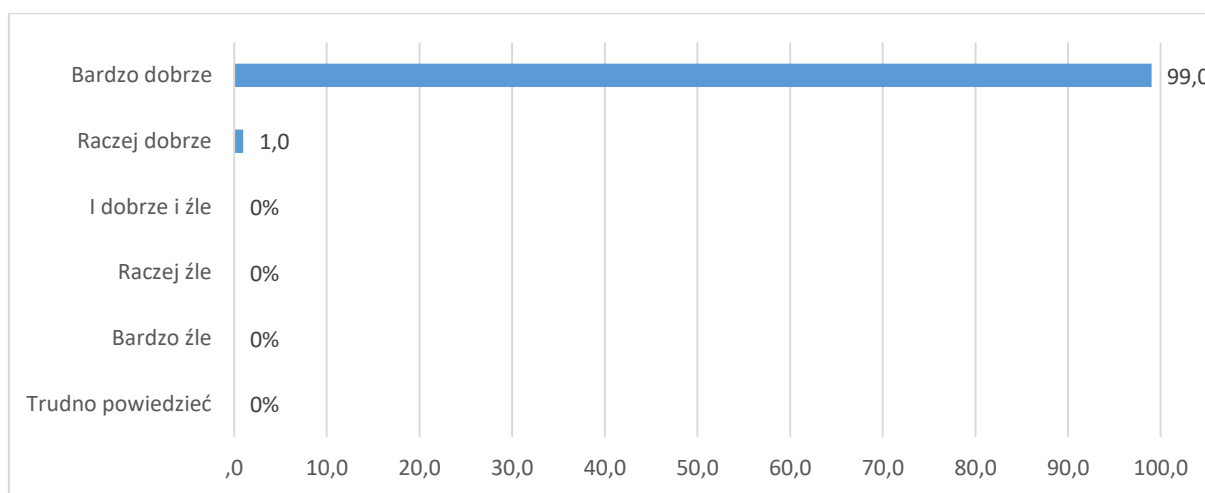
Proszeni o wskazanie najpilniejszych potrzeb społecznych we własnym regionie, badani wskazują przede wszystkim na te związane z rynkiem pracy i rozwojem przedsiębiorczości – obszar LGD według nich najpilniej potrzebuje zwiększenia liczby miejsc pracy poza rolnictwem i efektywniejszej walki z bezrobociem, a także stworzenia lepszych warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Jak w większości regionów w Polsce również w obszarze LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej mieszkańcy oczekują dalszego inwestowania w infrastrukturę, ze szczególnym naciskiem na infrastrukturę drogową.

5.1. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

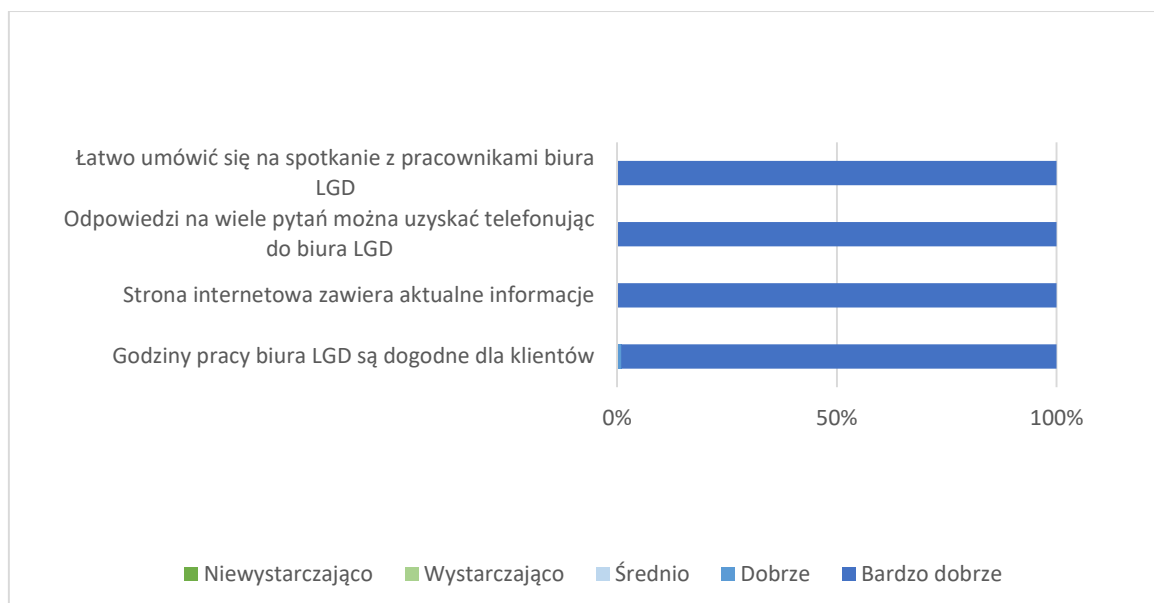
Ankietowani proszeni o ocenę pracy biura stowarzyszenia LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej byli w swych opiniach niemal jednomyślni, wystawiając pracy biura ocenę celującą. Zarówno na poziomie ogólnym, jak i na poszczególnych wymiarach dotyczących dostępności, profesjonalizmu, zaangażowania, komunikatywności i kultury pracowników działalność LGD została oceniona najwyżej.

Wykres 14. *Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:*

Źródło: badania własne

Wykres 15. *Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD*

Źródło: badania własne

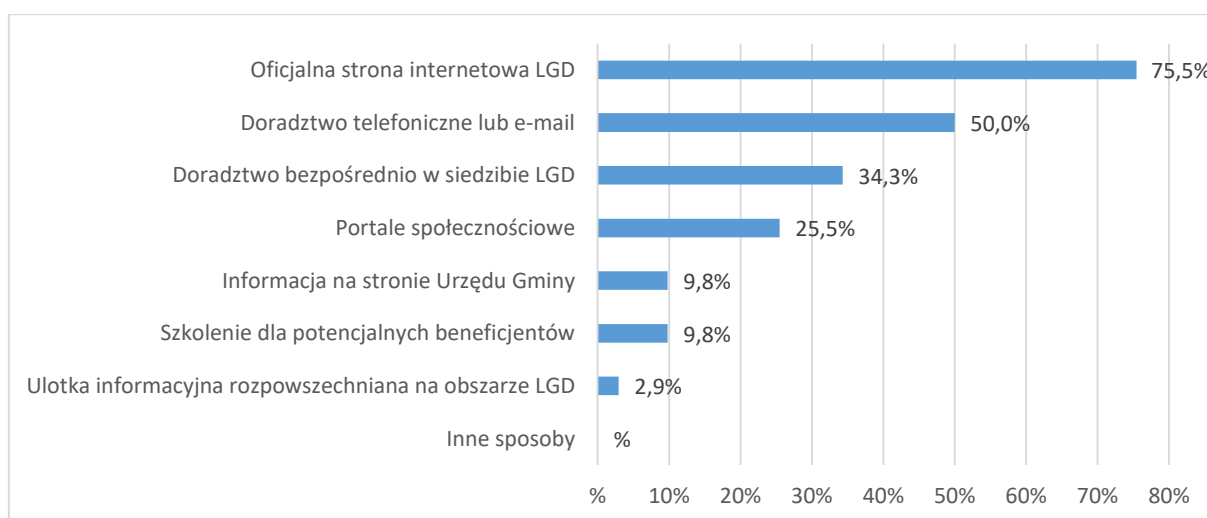
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Zdecydowana większość, bo ponad trzy czwarte badanych, korzysta ze strony internetowej stowarzyszenia i zamieszczanych na niej informacji. Połowa ankietowanych swoją wiedzę na temat działań LGD czerpie z kontaktów telefonicznych lub mailowych z pracownikami biura, a ponad jedna trzecia odwiedza siedzibę biura i korzysta z doradztwa na miejscu.

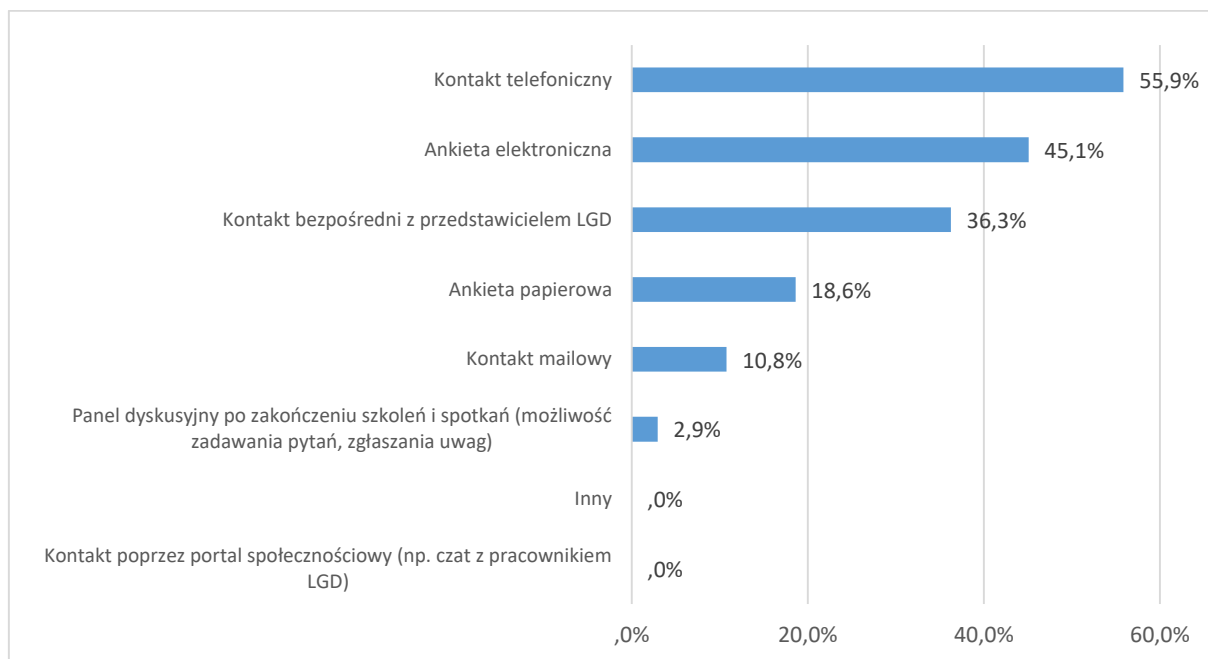
Wykres 17. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Za najodpowiedniejsze kanały komunikacji społeczności lokalnych z pracownikami LGD badani uznali kontakt telefoniczny i mailowy. Ponad jedna trzecia badanych wskazuje również kontakt bezpośredni z pracownikami biura jako odpowiedni.

Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

LGD świadczy indywidualne usługi doradcze. Udzielane są konsultacje na etapie pozyskania dofinansowania jak i rozliczenia projektu.

W latach 2016 – 2021 usługi doradcze w zakresie spotkań indywidualnych otrzymało 278 podmiotów (z czego 244 to osoby fizyczne, a 34 to instytucje).

Zgodnie z zapisami strategii, w założonym planie komunikacji, bezpośrednio po świadczonej usłudze doradczej prowadzone są badania satysfakcji. Wyniki satysfakcji są bardzo wysokie. Wskaźniki usług doradczych oceniane są jako: bardzo dobre i dobre. Badani wskazują przyjemną atmosferę podczas porad, treści przekazywane są w prosty, przejrzysty oraz rzeczowy sposób.

Tabela 12. Doradztwo w liczbach

	Indywidualne doradztwo (liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa)
2016	58

2017	56
2018	51
2019	62
2020	21
2021	30
suma	278

Źródło: dane LGD

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016 - 2021 zorganizowano 30 szkoleń, co przekłada się na 336 osobodni. Szkolenia kierowane do wewnątrz organizacji pozwalały pracownikom biura, członkom Rady i członkom Zarządu sprawniej wykonywać swoje zadania. Szkolenia dotyczyły wdrażania LSR, oceny i wyboru wniosków, zasad ubiegania się o dofinansowanie, zasad wypełniania dokumentacji, zasad przygotowania i opracowywania biznesplanów dla operacji związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej.

Tabela 13. Szkolenia

	Szkolenia zrealizowane (osobodni)
2016	115
2017	73
2018	46
2019	43
2020	24
2021	35
suma	336

Źródło: dane LGD

Lokalna Grupa Działania Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej prowadziła zróżnicowane działania komunikacyjne, docierając do różnych grup odbiorców. Głównym celem planu komunikacji w latach 2016 - 2020 było systematyczne informowanie lokalnej społeczności o zasadach przyznawania dofinansowania. W ramach planu komunikacji LGD prowadziła spotkania i szkolenia dotyczące ogłaszanych naborów wniosków. Tego typu spotkania prowadzone były przed każdym naborem i pozwalały potencjalnym wnioskodawcom na zrozumienie zakresu konkretnego konkursu oraz zasad ubiegania się o wsparcie. Istotnym celem było również utrzymanie dobrego wizerunku i rozpoznawalności LGD, budowanie marki Stowarzyszenia.

Do realizacji powyższych celów LGD wykorzystwała cały arsenał narzędzi komunikacyjnych.

W celu promocyjnym organizowano dużo spotkań, imprez lokalnych, konkursów o tematyce regionalnej, które zarazem promowały markę Stowarzyszenia. Brano udział w spotkaniach tematycznych lub organizowano zabrania informacyjno-tematyczne, które informowały o

organizowanych konkursach, a zarazem promowały działalność i markę LGD. Przygotowywano ulotki informacyjne i gadżety reklamowe, które promowały obszar i działanie LGD. Przy okazji imprez lokalnych promowano LGD na stoiskach informacyjno-promocyjnych.

Korzystano z mediów elektronicznych i tradycyjnych. Systematycznie zamieszczano artykuły na stronie internetowej LGD oraz stronach urzędów gmin. Zamieszczano informacje na stronie internetowej LGD oraz mediach społecznościowych, których zasięg jest ogólnopolski.

Do zbadania efektywności działań informacyjnych i konsultacyjnych wykorzystywano ankiety elektroniczne i papierowe. Bieżąca analiza ich wyników pozwalała na dopasowanie jakości i intensywności działań komunikacyjnych do potrzeb mieszkańców.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Stowarzyszenie LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej liczy 42 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie strony www) w tym 10 członków pochodzi z sektora publicznego, 10 osób z sektora społecznego, 11 osób to przedsiębiorcy oraz 11 osób to mieszkańcy regionu.

W latach 2016 – 2021 dziesięcioosobowy Zarząd spotkał się 24 razy. Odkonano 12 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków. Oprócz kwestii związanych z funkcjonowaniem i rozliczaniem Stowarzyszenia zebrania dotyczyły także aktualizacji LSR. Rada LGD spotykała się 31 razy (część posiedzeń odbywała się zdalnie lub w trybie obiegowym).

Tabela 14. Spotkania organów LGD

	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	5	0	2
2017	6	6	2
2018	4	12	2
2019	2	5	2
2020	3	2	2
2021	4	6	2
suma	24	31	12

Źródło: dane LGD

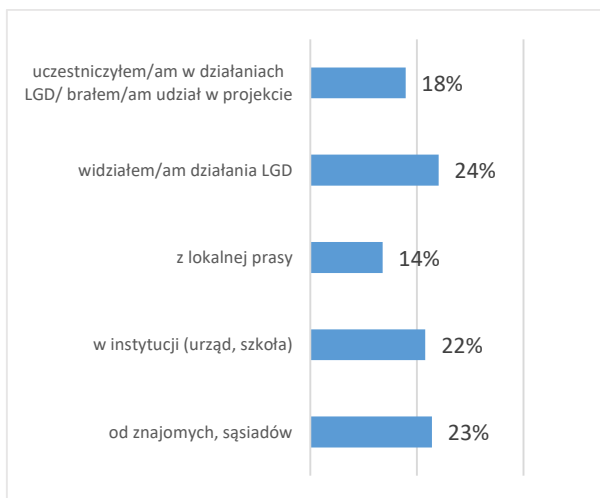
Rozpoznawalność LGD

Wykres 19. *Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej?*

Źródło: badania własne

Wykres 20. *W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?*

Źródło: badania własne

Ponad trzy czwarte badanych mieszkańców zna Lokalną Grupę Działania Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej, przy czym nie da się jednoznacznie wskazać jedno dominującego źródła wiedzy mieszkańców o stowarzyszeniu.

Inne działania LGD

LGD prowadzi aktywne działania na rzecz aktywizacji społecznej i animacji lokalnej. Część tych inicjatyw odbywa się w ramach planu komunikacji, ale wykorzystano również narzędzia oraz finansowanie różnych, dodatkowych źródeł. Systematycznie prowadzono punkt informacyjno-promocyjny na różnego rodzaju imprezach lokalnych jak chociażby podczas *Dni Czerwonki*, *Dni Różana*, *Regionalnych Wystaw Zwierząt Hodowlanych* oraz festynu *Nasza Mała Ojczyzna-Tradycja dla Przyszłości*. Zorganizowano wspólnie z Biblioteką Publiczną – Centrum Kultury w Czerwoncu oraz Gminą Czerwonka Konkursu na Najpiękniejszą Kartkę Bożonarodzeniową dla uczniów Szkoły w Czerwoncu. LGD bierze ponadto udział w wielu innych imprezach lokalnych poprzez organizację stoiska LGD dla mieszkańców w celu promocji oraz informowania społeczności lokalnej o efektach wdrażania LSR.

W ramach finansowania z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich zorganizowano 2 wizyty studyjne:

- na Pomorzu dla Kół Gospodyń Wiejskich z terenu Gminy Krasnosielc w 2019 r.
- na Podlasiu dla mieszkańców Gminy Krasnosielc w 2021 r.

Poniżej przedstawiona została lista inicjatyw powstałych przy udziale LGD

- Otwarty Turniej Piłki Nożnej w Czerwoncu, Czerwonka 2017 r.
- Rowerem przez Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej, Czerwonka 2018 r.
- Wiosenny Turniej Piłki Siatkowej, Różan 2018 r.
- Bieg pn. "VII Makowska Piętnastka", Maków Mazowiecki 2020 r.
- Piątka Królowej Bony, Różan 2020 r.
- Spotkanie Informacyjno-szkoleniowego pn. "Inspiratorium w Czerwoncu" we współpracy ze Stowarzyszeniem BORIS oraz z MOWES (dla organizacji pozarządowych nt. możliwości pozyskania środków z FIO – Mazowsze Lokalnie)
- „Makowski Bieg Mikołajkowy ", Maków Mazowiecki 2021 r.
- Bieg pn. „VIII Makowska Piętnastka ", Maków Mazowiecki 2021 r.
- „Pomagamy aktywnym gospodyniom ze środowisk wiejskich" (zakup sprzętu elektronicznego i jego wypożyczanie 2021 r.)
- Porozumienie Lokalnych Grup Działania z obszaru północno - wschodniego Mazowsza (szkolenie Różan 2021r) projekt partnerski z LGD „Północne Mazowsze” w ramach grantu z MOWES.
- „IX Makowska Piętnastka", Maków Mazowiecki 2022 r.
- „VIII Makowski Bieg Mikołajkowy", Maków Mazowiecki 2022 r.
- „Pomagamy aktywnym gospodyniom ze środowisk wiejskich" 2022 r.

5.2. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

W ramach celów szczegółowych wyznaczonych w LSR zaplanowano 5 przedsięwzięć z precyzyjnie wyznaczonymi 10 wskaźnikami produktu. Tylko 1 z 10 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie co najmniej 100%. Realizację płatności na poziomie 100% ma tylko 1 ze wskaźników produktu. Poziom 100% realizacji umów osiągnął 1 wskaźnik: „Liczba szkoleń” w przedsięwzięciu: *Ekologicznie i Razem na Zielonym Szlaku Niziny Mazowieckiej*.

Tabela 15. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
				Umowy	Płatności
Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej atrakcyjny turystycznie i kulturowo	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskich w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	sztuka	6	83%	67%
	Liczba przedsięwzięć służących kultywowaniu lokalnych tradycji, kultury i historii	sztuka	9	89%	67%
	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	5	80%	60%
Miejsca i wydarzenia sprzyjające aktywizacji mieszkańców obszaru LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	29	86%	86%
	Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	sztuka	11	91%	91%
Ekologicznie i Razem na Zielonym Szlaku Niziny Mazowieckiej	Liczba szkoleń	sztuka	8	100%	100%
	Liczba przedsięwzięć sprzyjających aktywizacji społecznej	sztuka	11	91%	82%
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacyjność	sztuka	6	84%	67%

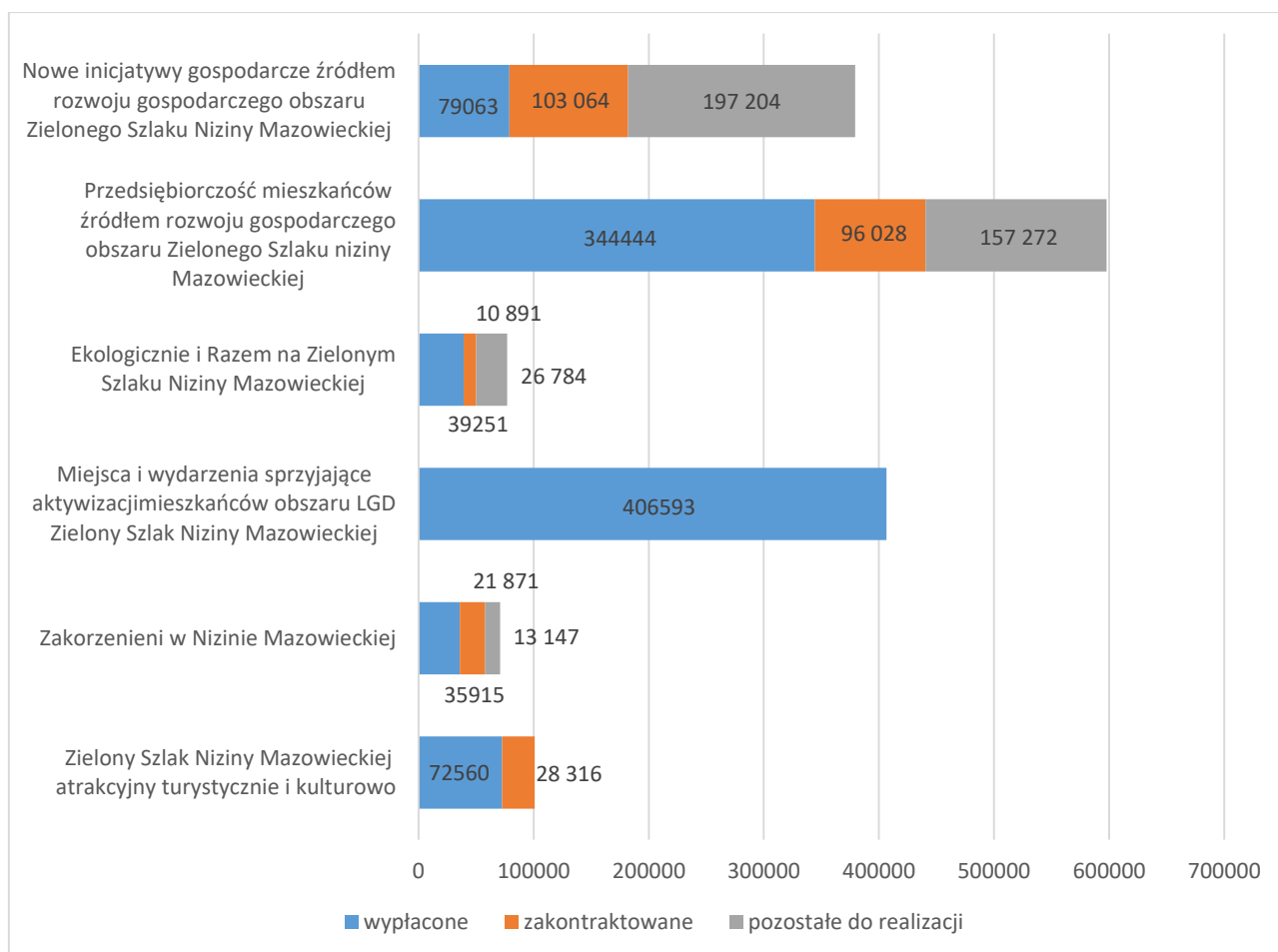
Przedsiębiorczość mieszkańców źródłem rozwoju gospodarczego obszaru Zielonego Szlaku niziny Mazowieckiej	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	26	81%	62%
Nowe inicjatywy gospodarcze źródłem rozwoju gospodarczego obszaru Zielonego Szlaku Niziny Mazowieckiej	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	27	59%	26%

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy

Najwięcej środków wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Miejsca i wydarzenia sprzyjające aktywizacji mieszkańców obszaru LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej* (406 593 EUR), *Przedsiębiorczość mieszkańców źródłem rozwoju gospodarczego obszaru Zielonego Szlaku Niziny Mazowieckiej* (344 444 EUR) oraz *Nowe inicjatywy gospodarcze źródłem rozwoju gospodarczego obszaru Zielonego Szlaku Niziny Mazowieckiej* (79 063 EUR). Przedsięwzięcia poświęcone przedsiębiorczości mają najwyższe kwoty przeznaczone na realizację w przyszłości (103 064 EURO na rozwój nowych inicjatyw gospodarczych i 96 028 EUR na rozwój przedsiębiorczości mieszkańców).

Wykres 21. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r. dane w EURO

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej do 2021 roku zrealizowała jeden projekt współpracy.

W roku 2021 zrealizowano projekt współpracy międzynarodowej z partnerami z Rumunii (2 podmioty) oraz LGD „Morawskie Wrota” z Polski pod nazwą: *Ochrona środowiska – naszą wspólną aspiracją - Environmental protection – our common aspiration (ang.) EPOCA*. Główne założenia i cel to: podniesienie świadomości mieszkańców obszaru na temat ochrony środowiska poprzez organizację wydarzeń promocyjnych, edukacyjnych i wymianę doświadczeń. Projekt polegał na upowszechnianiu możliwości i korzyści wynikających z zastosowania różnych metod ochrony środowiska naturalnego, takich jak m. in. odnawialne źródła energii, zastosowanie proekologicznych rozwiązań w gospodarstwach rolnych i przedsiębiorstwach, racjonalne korzystanie z zasobów wodnych. Partnerzy współpracując ze sobą, organizując wspólne przedsięwzięcia oraz wymieniając się wiedzą i doświadczeniem w tym zakresie, dotarli do znacznej liczby mieszkańców. Wyjazdy studyjne (do Rumunii i do Polski) lokalnych liderów oraz osób zainteresowanych wprowadzaniem do swojej działalności

rozwiązań proekologicznych miały charakter edukacyjny, wymieniano doświadczenia i poszukiwano innowacyjnych koncepcji energetycznych. Jednocześnie na terenie 4 LGD biorących udział z projekcie znajdują się obszary Natura 2000, które zostały wypromowane, jako miejsca zrównoważonego rozwoju, przynoszące korzyści mieszkańcom. W ramach projektu powstała bezpłatna aplikacja na telefony komórkowe, która ukazuje najciekawsze miejsca oraz zasoby przyrodnicze i turystyczne obszaru LGD.

Ponieważ poprzedni projekt i zadania w nim realizowane spotkał się z bardzo pozytywnym odbiorem społecznym, a współpraca z partnerami pozostawiała duże pole do dalszego działania w 2022 roku została podpisana umowa na realizację kolejnego projektu współpracy, który jest częściowo kontynuacją i rozszerzeniem wcześniejszego projektu.

Międzynarodowy polsko-rumuński Projekt współpracy pn. "Nasze środowisko - naszą przyszłością " w języku rumuńskim "Mediul nostru - viitorul nostru" – stąd akronim MN-VN, zakłada współpracę łącznie 6 Lokalnych Grup Działania, czterech z Rumunii i dwóch z Polski.

Celem ogólnym międzynarodowego projektu współpracy „Nasze środowisko - naszą przyszłością MN – VN”, jest podniesienie świadomości mieszkańców terytoriów partnerskich w zakresie ochrony środowiska, znaczenia dziedzictwa przyrodniczego i ekoturystyki poprzez organizację wydarzeń informacyjnych, edukacyjnych i rozrywkowych, wymianę doświadczeń, działań promocyjnych w zakresie turystyki wiejskiej, których celem jest rozwój w szczególności tego sektora i gospodarki.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Zakończenie realizacji strategii przypadnie na 2023 rok. W momencie pisania raportu z ewaluacji trudno przewidzieć, czy wszystkie wskaźniki oddziaływania zostaną uzyskane. Można przypuszczać, na podstawie danych GUS i wyników badań satysfakcji, że cele strategii zostaną osiągnięte.

CEL OGÓLNY 1	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARU LGD ZIELONY SZLAK NIZINY MAZOWIECKIEJ W OPARCIU O JEGO WALORY PRZYRODNICZE ORAZ DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I KULTUROWE			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost liczby osób odwiedzających obszar LGD	osoby	0	10 000	Sprawozdania z urzędów gmin Badanie własne LGD
Wzrost świadomości mieszkańców obszaru LGD w zakresie zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych obszaru	procent	26	35	Badanie własne LGD

CEL OGÓLNY 2	ROZWÓJ I WSPIERANIE AKTYWNOŚCI, INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I WSPÓŁPRACY MIĘDZYPOKOLENIOWEJ MIESZKAŃCÓW LGD ZIELONY SZLAK NIZINY MAZOWIECKIEJ, Z WYKORZYSTANIEM ROZWIĄZAŃ INNOWACYJNYCH, SZCZEGÓLNI W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA POGORSZENIU STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost osób, deklarujących poczucie więzi w miejscu zamieszkania	procent	23	36	Dane własne LGD
Wzrost ilości osób, deklarujących poczucie więzi ze społecznością lokalną	procent	30	35	Dane własne LGD
Odsetek osób deklarujących poprawę komfortu życia, wynikającą z czystszej klimatu	procent	24	35	Dane własne LGD

CEL OGÓLNY 3	POBUDZANIE I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW ZIELONEGO SZLAKU NIZINY MAZOWIECKIEJ			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2024 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych	osoby	4835	4808	Dane PUP Sprawozdania końcowe z realizacji operacji
Wzrost zarejestrowanych działalności gospodarczych	osoby	3138	3165	Dane GUS BDL Sprawozdania końcowe z realizacji operacji

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Budowa i umocnienie kapitału społecznego jest procesem długofalowym i trudno jest zauważyć zasadnicze postępy po wdrożeniu pojedynczego projektu. Proces ten cały czas trwa i należy go systematycznie wspierać i konsekwentnie pobudzać mieszkańców regionu do podejmowania aktywności. Ponadto są gminy, w których od lat działają stowarzyszenia i funkcjonują lokalni liderzy, a są też takie, w których ta działalność jest zdecydowanie słabsza. Niemniej projekty z zakresu wzmacniania kapitału społecznego, który **został wpisany w Lokalną Strategię Rozwoju jako jeden z celów głównych**, w tym również projekty współpracy, zaczęły odnosić już wymierne efekty, gdyż coraz więcej osób z obszaru LGD uczestniczy i angażuje się w te działania. Widać też z drugiej strony oczekiwanie lokalnych społeczności, że ich aktywność będzie nadal stymulowana. W ostatnich latach powstało na obszarze LGD szereg stowarzyszeń, które prężnie działają, występują o dofinansowanie od marszałka województwa, w czym stowarzyszenie LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej bardzo je wspiera. W dalszym ciągu jednak brakuje lokalnych liderów, którzy taką działalność będą inicjowali, występowali z inicjatywami i pomysłami, nie zaś tylko odpowiadali na zaproszenia do udziału w podejmowanych przez innych działaniach. Proces kształtowania się takich liderów musi jednak zapewne jeszcze trochę potrwać.

Obecnie o wiele efektywniej przebiega współpraca z gminami, w których aktywnych stowarzyszeń i liderów jest więcej i wykazują one naturalną chęć współpracy. Dużą rolę w aktywizowaniu lokalnych liderów ma również współpraca z MOWES. We współpracy z tą instytucją odbyło się w 2020 roku szkolenie dla organizacji pozarządowych z terenu LGD na temat zasad ubiegania się o środki w ramach programu FIO-Mazowsze Lokalnie, w 2021 roku LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej była inicjatorem i gospodarzem spotkania pn. "Warsztaty sieciujące LGD" dla przedstawicieli Lokalnych Grup Działania z terenu północnego-wschodniego Mazowsza, które miało na celu zbudowanie potencjału do nawiązania szerszego partnerstwa i współpracy oraz sieciowania mazowieckich LGD.

Przedsiębiorczość

Pobudzanie i rozwój przedsiębiorczości były **jednym z głównych celów przyjętej Lokalnej Strategii Rozwoju**. Zainteresowanie wsparciem ze strony Lokalnej Grupy Działania w zakładaniu i rozwijaniu lokalnych przedsiębiorstw jest bardzo duże. Ostatnie wydarzenia na świecie, wojna i sytuacja geopolityczna oraz rosnąca inflacja sprawiają jednak, że mieszkańcy regionu wstrzymali inicjatywy zakładania działalności gospodarczej w związku z obawami i zwiększonym ryzykiem, obecnie więc praktycznie nie ma chętnych na sięgnięcie po unijne dofinansowanie na powołanie własnej firmy, mimo działań informacyjnych i promocyjnych podejmowanych przez LGD. Nieco lepiej w obecnych warunkach wygląda wsparcie rozwoju

działających już przedsiębiorstw, jednak i tu czasem napotkać można problem polegający na tym, że limit jednorazowego wsparcia pozostający na niezmiennym poziomie wobec rosnących cen powoduje zmniejszenie się atrakcyjności tych dofinansowań.

Dodatkowym sposobem na wzrost wykorzystania środków na powoływanie i rozwój przedsiębiorstw byłoby uproszczenie procedur, ponieważ mimo szkoleń i wsparcia ze strony pracowników biura LGD stopień skomplikowania formularzy i wniosków jest na tyle duży, że stanowi barierę dla niektórych jednostek.

Przy współpracy z ARR, urzędami wojewódzkimi i ministerstwem, i uproszczeniu procedur, ta działalność LGD powinna być kontynuowana i zawarta w kolejnej strategii.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Obszar LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej jest terenem bardzo atrakcyjnym turystycznie i kulturowo, a jego zrównoważony rozwój w oparciu o bogactwo przyrodnicze i kulturowe był jednym z trzech głównych celów Lokalnej Strategii Rozwoju.

Potencjał turystyczny regionu w połączeniu z bliskością Warszawy jest niewystarczająco eksploatowany, co dobitnie wybrzmiało podczas konsultacji i tworzenia strategii do roku 2023, i temat powraca podczas prac nad kolejną strategią. W tej chwili odbywa się szereg działań i realizowane są projekty mające na celu poprawę infrastruktury turystycznej, tak jak na przykład w gminie Różan, gdzie trwają prace związane z rozwojem infrastruktury nad rzeką Narew. Również w ramach projektów współpracy podjęte zostały działania mające stymulować turystykę regionalną – powstała aplikacja podpowiadająca turystom lokalne atrakcje przyrodnicze i kulturowe, powstał film promujący region i jego potencjał.

W ramach ogłaszanych przez LGD naborów wniosków turystyka, rolnictwo i informatyka były ważnym kryterium oceny składanych wniosków.

Grupy defaworyzowane

W strategii rozwoju jako defaworyzowane zostały wskazane dwie grupy: osoby do 25. i powyżej 50. roku życia, i tym grupom w naborach wniosków dedykowane były dodatkowe kryteria. Dodatkowe kryterium dotyczyło osób bezrobotnych, i to kryterium okazało się bardziej skuteczne w wypadku wniosków na podejmowanie działalności gospodarczej, uwzględniających powstawanie nowych miejsc pracy.

Dużo projektów zostało zrealizowanych z uwzględnieniem potrzeb grupy młodej. Były to przede wszystkim projekty szkoleniowe i warsztatowe, wzmacniające kapitał społeczny i podnoszące poziom wiedzy o ochronie środowiska (co było jednym z celów LSR). Przeprowadzonych zostało wiele działań aktywizujących w szkołach, ale także powstały liczne place zabaw.

W konsultacjach podczas prac nad kolejną strategią pojawiają się oznaki, że zwłaszcza w grupie starszej jeszcze większy nacisk powinien zostać położony na seniorów, którzy nie są zawodowo i społecznie aktywni, osoby wykluczone, i w ten sposób powinna brzmieć definicja tej grupy w dalszej perspektywie. Dotychczas prowadzone działania ukierunkowane na tę grupę odniosły na pewno konkretne skutki, jednak wciąż obserwuje się potrzeby, które należałoby zaadresować w kolejnych celach na dalsze lata.

Innowacyjność

Innowacyjność była również jednym z kryteriów oceny wniosków w naborach ogłaszanych przez LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej. Dotyczyło ono innowacyjności procesowej, produktowej i usługowej. W przyszłości kryterium to powinno zostać doprecyzowane, tak, by nie każdy proces, usługa lub produkt, którego dane przedsiębiorstwo dotychczas nie miało w swojej ofercie, mógł być przez przedsiębiorcę interpretowany jako innowacyjny. Zostało zrealizowanych szereg projektów mieszczących się w kryterium innowacyjności w obecnie realizowanej Lokalnej Strategii Rozwoju, jednak pod znakiem zapytania można postawić ich innowacyjność jeśli kryterium to zostałoby zaostrzone.

Projekty współpracy

Projekty współpracy są bardzo ciekawym i cennym narzędziem realizacji przedsięwzięć wykraczających poza ścisłe ramy wyznaczone w Lokalnej Strategii Rozwoju. Jednocześnie proces przygotowania dokumentacji, jaki jest wymagany przy takich projektach, zwłaszcza międzynarodowych (umowy partnerskie, tłumaczenia z języków i na języki obce), potrafi stanowić nie lada wyzwanie dla osób, które je prowadzą. Sam proces poszukiwania partnerów do realizacji projektu współpracy jest dość żmudny i czasochłonny. Bardzo pomocna była platforma Europejskiej Sieci LGD ELARD i będąca jej częścią wyszukiwarka partnerów i projektów z różnych krajów UE. Ostatecznie zrealizowany został projekt we współpracy z LGD Morawskie Wrota, która już miała doświadczenie w realizacji projektów międzynarodowych, co bardzo ułatwiło realizację od strony merytorycznej. Utrudnieniem podczas procesu realizacji międzynarodowych projektów współpracy są niejednorodne terminy realizacji działań w różnych krajach oraz niespójności w dokumentacji.

Ostatnio została podpisana umowa na realizację kolejnego projektu międzynarodowego.

Ocena funkcjonowania LGD

Działania animacyjne, informacyjno-szkoleniowe i informacyjno-promocyjne przebiegają według uprzednio przygotowanego harmonogramu. Ze strony lokalnych społeczności spotykają się one z dużym zainteresowaniem. Dzięki tym działaniom rozpoznawalność LGD

Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej jest tak duża. W ramach działalności informacyjno-szkoleniowej prowadzone są szkolenia dla ludności w zakresie przygotowywania wniosków w naborach dotyczących podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej. W wypadku stowarzyszeń społecznych są to raczej indywidualne spotkania i konsultacje. W działaniach animacyjnych ważnym elementem jest wzmacnianie lokalnych liderów i szkolenie ich w zakresie pozyskiwania środków, również wykraczających poza działalność LGD. Organizowane są również wydarzenia sportowe dla lokalnych społeczności, finansowany zakup sprzętu.

Ocena procesu wdrażania

Proces i kryteria oceny wniosków składanych w ramach naborów prowadzonych przez LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej jest czytelny, przejrzysty i zrozumiały dla wnioskodawców, którzy nie zgłaszali zastrzeżeń co do oceny wniosków. Jedyne wnioski, jakie wpłynęły od wnioskodawców, to wniosek o prowadzenie naboru w trybie ciągłym do wyczerpania środków, co zdaje się być dobrym pomysłem ze względu na sprawność i efektywność procesów składania i oceniania wniosków.

Jeśli chodzi o stopień skomplikowania samych wniosków, to najtrudniejszą ich częścią jest zwykle dla wnioskodawców biznesplan. O ile przedsiębiorcy, których na to stać, mogą sięgnąć po profesjonalną pomoc w zakresie przygotowania biznesplanu, i często po nią sięgają, to osoby, które starają się o dofinansowanie powołania nowego przedsiębiorstwa mają z tym często ogromny problem. Pracownicy LGD służą pomocą przy pisaniu i weryfikowaniu biznesplanów, z której korzysta zdecydowana większość wnioskujących – w ciągu sześciu lat takiej pomocy nie potrzebowało jedynie kilka osób spośród składających wnioski na powołanie przedsiębiorstwa. Taka pomoc jest wymagana również przy wypełnianiu oświadczeń o spełnianiu kryteriów. Pracownicy biura przygotowali gotowe formularze/wzory takich oświadczeń, aby maksymalnie ułatwić wnioskodawcom proces aplikacji i wypełniania dokumentów. Ogólny poziom skomplikowania dokumentacji wymaganej do złożenia wniosku jest oceniany jako bardzo wysoki.

Same kryteria oceniania wniosków, choć większość z nich jest poprawna i skuteczna, wymagają rewizji, która wyeliminuje te z nich, które nic nie wnoszą do oceny wartości projektu, i doprecyzuje inne.

LGD corocznie prowadziła ewaluację wewnętrzną. Przedsięwzięciem podsumowującym prowadzone analizy były, organizowane z początkiem każdego roku, warsztaty refleksyjne. Rzetelne podejście do tego zadania skutkowało systematycznym pogłębianiem diagnozy i jej uaktualnianiem. Wnioski pozwalały na korygowanie planu działania oraz dostosowanie podejmowanych przez LGD aktywności do aktualnych potrzeb mieszkańców.

Wartość dodana podejścia LEADER

Należy podkreślić, że na obszarze LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej, współpraca pomiędzy jednostkami samorządowymi, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi przebiega w sposób, w którym rzeczywiście nadrzędnym celem jest dobro społeczności lokalnej. W ramach działań koordynowanych przez LGD udało się wyeliminować emocje i uprzedzenia związane z różnicami światopoglądowymi czy politycznymi między stronami. Dużą pomocą w tym obszarze były działania animacyjne i wyjazdy szkoleniowe, pozwalające na podjęcie rozmów i zacieśnieniu współpracy ponad wszelkimi podziałami.

W pełnym wykorzystaniu zbudowanego podczas współpracy pomiędzy sektorami potencjału przeszkodę stanowiła pandemia, ograniczająca aktywność społeczną, ale też indywidualne zaangażowanie poszczególnych osób w różne inicjatywy społeczne. Proces powrotu do sytuacji sprzed pandemii może jeszcze potrwać jakiś czas.

Działania LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej można z pewnością uznać za w pełni komplementarne, gdyż wszystkie odpowiadały na konkretne potrzeby społeczne.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Lokalna Grupa Działania jest partnerstwem trzech sektorów. Gminy są dla LGD największym płatnikiem składek co zapewnia Stowarzyszeniu stabilniejszą sytuację finansową. Tworzą stabilną strukturę, mają do dyspozycji dobrze zorganizowane biura i wykwalifikowanych pracowników. Samorządy korzystają z dostępnych w LGD funduszy, ale traktują Stowarzyszenie jako kolejną platformę współpracy. Drugim filarem Partnerstwa są organizacje pozarządowe. Niestety brak projektów grantowych, sprawia, że sektor społeczny jest mniej obecny w funkcjonowaniu Stowarzyszenia. Przedsiębiorcy widzą współpracę z LGD partykularnie. Zdobywanie dofinansowania powoduje aktywność przedstawicieli biznesu, ale maleje ona zaraz po końcowym rozliczeniu operacji. Rolą LGD powinno być znalezienie odpowiedniej formy aktywizacji i angażowania przedsiębiorców w funkcjonowanie.

Wskaźniki zaplanowane w LSR oraz odpowiadający im budżet realizowane są sprawnie i terminowo. Nabory ogłaszane są systematycznie i nie występują problemy z liczbą chętnych do pisania wniosków i ubiegania się o dofinansowanie. Jednak w ostatnich naborach na podejmowanie działalności gospodarczej zainteresowanie było znacząco niższe. Poważnym problemem jest czas upływający od złożenia wniosku do podpisania umowy, a w konsekwencji realizacji operacji i jej rozliczenia. Było to problemem wnioskodawców nawet w stabilnych czasach początku realizacji strategii, ale obecnie, w czasach inflacji, nabiera szczególnego znaczenia. Beneficjenci realizują swoje wnioski w diametralnie różnych warunkach niż je tworzyli. W większości przypadków niezbędne jest aktualizowanie kosztorysów i cen materiałów i maszyn. Powoduje to zwiększenie ryzyka niezrealizowania operacji, a problem dotyka nie tylko przedsiębiorców ale i samorządy. Trudno tu o rekomendację na poziomie LGD, ale bez zmiany tempa weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim trudno być optymistą co do pełnego wykorzystania dostępnych w LGD funduszy.

Rada LGD Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej jest zapracowanym organem. Mimo wsparcia pracowników biura wysiłek merytoryczny oraz administracyjny jest dla członków Rady sporym wyzwaniem. Dodatkowo członkowie Rady pełnią ważną rolę społeczną, reprezentują środowisko lokalne z obszaru swojej gminy, ale są również przedstawicielami LGD w swoich gminach. Planując działania animacyjne i promocyjne Stowarzyszenie zwykle polega na członkach Rady i liczy na ich wsparcie. Najważniejszym narzędziem pracy członków Rady są lokalne kryteria wyboru. To od jakości kryteriów zależy czy jest możliwe wybranie do dofinansowania najlepszych wniosków. Rekomendacją dla LGD powinna być szczególna dbałość o jakość kryteriów wyboru operacji jako najważniejszego narzędzia Rady.

Mimo, że biuro LGD nie jest organem stowarzyszenia to zajmuje się właściwie wszystkimi aspektami funkcjonowania Partnerstwa. Organizuje Walne Zebrania Członków, wspomaga Radę w ocenie i wyborze operacji, przygotowuje dane do podejmowania decyzji przez Zarząd.

Przede wszystkim ogłasza, organizuje i przeprowadza nabory wniosków. Dba o jakość wniosków poprzez szkolenia i doradztwo, komunikuje się z wnioskodawcami i członkami Partnerstwa. Ocena tej pracy dokonana przez wnioskodawców oraz przedstawicieli gmin partnerskich jest bardzo wysoka. Pozytywne opinie dotyczyły zarówno kwestii merytorycznych jak i przyjaznego podejścia i wysokiej kultury w kontaktach z wnioskodawcami. Dla utrzymania wysokiej jakości działań oraz dobrych opinii o LGD niezbędne jest docenianie wkładu w ten proces pracowników biura zarówno w wymiarze szkoleniowym, dotyczącym atmosfery i warunków pracy jak i w wymiarze finansowym.

Ograniczeniem w jeszcze pełniejszym udziale LGD w budowaniu potencjału lokalnego są przepisy i ograniczenia biurokratyczne. Procedury i dokumentacja, mimo że nie stanowi już większych trudności merytorycznych to wciąż ogranicza zasoby pracownicze, które mogłyby być wykorzystane w bardziej produktywny sposób. Ilość załączników, uzasadnień i opracowania dokumentów, które „mogą się przydać” w procesie kontroli ze strony instytucji nadrzędnych sprawia, że cierpi na tym aktywizacja i animacja mieszkańców. Uproszczenie dokumentacji to kolejna rekomendacja, której nie można pominąć, a nie jest kierowana bezpośrednio do LGD.

Nie uwzględnienie w obecnie realizowanej strategii projektów grantowych w znaczący sposób wpłynęło na uczestnictwo sektora społecznego w działaniach LGD. Zaangażowanie i wsparcie organizacyjne kierowane do organizacji pozarządowych, chociażby w formie użyczenia osobowości prawnej, jest chwalebne, ale nie zastąpi finansowych form pomocy. Brak grantów powoduje, że LGD nie jest dla organizacji pozarządowych atrakcyjnym partnerem. Wszystko to sprawia, że rekomendacją na kolejny okres programowania jest zaplanowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w formie projektów grantowych oraz projektów partnerskich.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	20
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	21
Wykres 4. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:	22
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:	23
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?.....	24
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	24
Wykres 8. Jakie są powody?	25
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	25
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	26
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?.....	26
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	27
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	28
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa: 29	29
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	29
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD.....	30
Wykres 17. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	30
Wykres 18. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	31

Wykres 19. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej?	34
Wykres 20. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?.....	34
Wykres 21. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r. dane w EURO	38

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem.	15
Tabela 3. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności.	15
Tabela 4. Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	16
Tabela 5. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	16
Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani ogółem.....	17
Tabela 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w procentach)	17
Tabela 8. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.	18
Tabela 9. Beneficjanci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	19
Tabela 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (w procentach).	19
Tabela 11. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (w procentach).....	20
Tabela 12. Doradztwo w liczbach	31
Tabela 13. Szkolenia	32
Tabela 14. Spotkania organów LGD.....	33
Tabela 15. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.	36

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
 - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie najgorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania Biura LGD

Szanowni Państwo,
zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety dotyczącej funkcjonowania biura LGD.

Z poważaniem

Zarząd LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie biura obszaru LGD? Biuro działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić poniższe zdania

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Niewystarczająco	Wystarczająco	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów					
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje					
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD					
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z					

	pracownikami biura LGD					
--	------------------------	--	--	--	--	--

3. Proszę ocenić poniższe zdania

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Niewystarczająco	Wystarczająco	Średnio	Dobrze	Bardzo dobrze
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy					
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki					
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad					
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi					

4. Skąd dowiedział(a) się Pan/Pani o warunkach naboru wniosków o dofinansowanie? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Oficjalna strona internetowa LGD
2. Doradztwo bezpośrednio w siedzibie LGD
3. Doradztwo telefoniczne lub e-mail
4. Portale społecznościowe
5. Ulotka informacyjna rozpowszechniana na obszarze LGD
6. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów
7. Informacja na stronie Urzędu Gminy
8. Inne sposoby. Jakie?

5. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna

3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki?

6. Jeśli w przypadku funkcjonowania Biura LGD wynikły jakieś problemy prosimy o krótkie ich opisanie
Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

7. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Czerwonka
2. Różan
3. Sypniewo
4. Szelków
5. Młynarze
6. Krasnosielc
7. Płoniawy-Bramura
8. Maków Maz.

8. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

9. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. do 25 lat
2. 26 - 49 lat
3. powyżej 50 lat

10. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Ze środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak

2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w						

	rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat					

	ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitecie (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?)

8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie
3. Nie

10. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem

3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenia i prowadzenia działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zielony Szlak Niziny Mazowieckiej"?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki?

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności

2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego
2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat

4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Czerwonka
2. Miasto i Gmina Różan
3. Gmina Młynarze
4. Gmina Krasnosielc
5. Gmina Sypniewo
6. Gmina Szelków
7. Gmina Płoniawy-Bramura
8. Miasto Maków Mazowiecki
9. Inna gmina

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
 - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut